

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА АКТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціальної педагогіки
та психології

 О.В. Пономаренко

« 21 » листопада 2023 р.

Професійна постановка дихання та голосу
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
циклу вільного вибору магістрів у межах університету

Укладач: Стадніченко Н.В. канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри акторської майстерності, заслужена артистка України

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри кафедри
акторської майстерності

Протокол № 1 від «30» серпня 2023 р.
Завідувач кафедри
акторської майстерності
 Г.В. Локарєва

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціальної педагогіки та
психології

Протокол №1 від «30» серпня 2023 р.
Голова науково-методичної ради
факультету соціальної педагогіки та
психології Т.В. Турбар

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
магістерський	Кількість кредитів – 3	Вибіркова	
		Цикл дисциплін вільного вибору студента в межах університету	
	Загальна кількість годин – 90	Семестр:	
		3-й	3-й
	Змістових модулів – 4	Лекції	
		20 год.	8 год.
	Кількість поточних контрольних заходів – 8	Самостійна робота	
		70 год.	82 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Професійна постановка дихання та голосу» є засвоєння теоретичних та організаційно-методичних засад забезпечення готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності шляхом оволодіння вміннями та навичками професійного спілкування з використанням вербальних і невербальних засобів.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Професійна постановка дихання та голосу» є:

- сформувати у здобувачів вищої освіти усвідомлення важливості ролі спілкування в контексті становлення та розвитку людської особистості;
- ознайомити здобувачів вищої освіти з методами, засобами та формами опанування вербальними та невербальними навичками професійного спілкування;
- розкрити специфіку оволодіння прийомами професійного дихання та мовлення засобами голосового та психофізичного тренінгу з урахуванням психофізичних особливостей кожного здобувача вищої освіти;

- висвітлити перспективи практичного використання вмінь і навичок володіння прийомами професійного дихання та голосоведіння для успішної фахової діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні **знати:**

- предмет, мету і завдання навчальної дисципліни «Професійна постановка дихання та голосу»;
- основні поняття дисципліни «Професійна постановка дихання та голосу»;
- теорію анатомії, фізіології, психології, гігієни та загальної профілактики захворювань;
- методику роботи над формуванням професійного дихання;
- методику роботи над формуванням голосових якостей;
- режим експлуатації голосового апарату;
- правила опанування навичок сценічного мовлення засобами психофізичного тренінгу;
- напрями розвитку сценічного мовлення у театральній практиці країн Західної Європи і США;

уміти:

- застосовувати практичні навички опанування мовно-голосового і психофізичного тренінгу у різних аспектах професійної діяльності;
- самостійно працювати над практичною реалізацією набутих умінь та навичок вербального і невербального спілкування у професійній діяльності;
- розкривати ідею власного творчого задуму в процесі публічного виступу;
- формувати мовну культуру як органічну складову професійної кваліфікації;
- використовувати здобутки і досягнення видатних майстрів - представників вітчизняних і зарубіжних ораторських шкіл і напрямів у підготовці до спілкування з широкою аудиторією.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких **результатів навчання та компетентностей:**

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
ЗК2. Здатність до пошуку, розуміння, обробки, організації та архівування інформації, її критичного осмислення та створення навчальних матеріалів з використанням цифрового ресурсу. ЗК 11.Здатність до онлайн-комунікації зі здобувачами освіти, колегами у різних формах. СК 13. Здатність до планування, організації різноманітних видів навчання під час проведення аудиторних занять у	Методи навчання: – словесні: лекційні методи(лекція-пояснення, лекція-дискусія, лекція-презентація, із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій; – діалогічні методи (інтерактивні заняття, навчальні дискусії, інтелектуальні розминки, «мозковий штурм», заняття з елементами тренінгу та ін.); – проблемно-пошукові методи (аналіз ситуацій, метод кейсів, обговорення, пошук);

<p>закладі вищої освіти.</p> <p>РН 3. Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки.</p> <p>РН 4. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів.</p> <p>РН 15. Використовувати сучасні цифрові технології для професійної самоосвіти та особистісного зростання.</p> <p>РН 16. Брати на себе відповідальність управляти своєю поведінкою і впливати на інших людей в навчально-виховній діяльності та в повсякденному житті, дотримуючись культури спілкування.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – дослідницькі методи (проведення досліджень теоретичного та емпіричного характеру); – самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних завдань. <p style="text-align: center;">Контрольні заходи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – тестування; – усні та письмові опитування; – перевірка письмових робіт студентів (есе, довідки, порівняльні характеристики тощо); – перевірка доповідей/презентацій, що розкривають певні питання; – перевірка творчих робіт.
--	---

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Професійна постановка дихання та голосу» пов'язана з такими курсами професійного спрямування: «Майстерність актора», «Сценічна мова», «Сценічний рух», «Вокал».

3. Програма навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Вербальне спілкування як один із засобів особистісного становлення людини в суспільстві. Мовлення як інструмент професійного спілкування. Відомі школи голосоведіння.

Тема 2. Дисципліна «Професійна постановка дихання та голосу». Педагогічні методи, що сприяють формуванню професійних мовно-голосових якостей. Якісні характеристики голосу, що формуються в результаті роботи над голосом, придатним для професійного використання у будь-якій сфері людської діяльності.

Змістовий модуль 2.

Тема 3. Типи дихання. Раціональне розмовне дихання як спосіб сприяння фізичному розвитку голосового апарату, зняття втоми голосових зв'язок, надання голосу природного тембрального забарвлення. Відмінність мовного (фонаційного) дихання від фізіологічного. Використання змішано-

діафрагмального типу дихання у проголошенні звуків і слів. Розвиток м'язів мовно голосового та дихального апарату.

Тема 4. Анатомія та фізіологія розмовного апарату. Відділи та системи розмовного апарату. Органи розмовного апарату. Артикуляція. Недоліки вимови природного та штучного походження. Чітка дикція як умова професійного мовлення. Артикуляційна гімнастика, її роль у формуванні дикційних навичок.

Змістовий модуль 3.

Тема 5. Голосові регістри. Елементи резонуючої системи. Розвиток відчуття резонаторів. Формування вмінь та навичок використанням резонаторів у процесі роботи над розвитком професійних голосових якостей.

Тема 6. Дворядова система формування голосних звуків в українській орфоєпії. Особливості проголошення деяких груп приголосних звуків. Формування дикційної чіткості та артикуляційної виразності проголошення звуків з використанням скоромовок. Гекзаметр. Використання гекзаметру у розвитку голосового діапазону.

Змістовий модуль 4.

Тема 7. Мовний (тембровий) слух. Розвиток акустичних якостей мовного слуху. Професійні якості мовного слуху. Значення мовного слуху для формування навичок діалогічного спілкування. Закони логіки мовлення. Голосовий тренінг.

Тема 8. Гігієна голосу. Профілактика захворювань органів мовно-голосової системи. Гігієна мовно-голосового апарату. Гігієнічний та вібраційний масаж як засіб розвитку професійних голосових якостей.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього балів	Аудиторні (контактні) години					Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин	Лекційні заняття, год		Семінарські / Практичні/ Лабораторні заняття, год		о/д ф.	з/дист ф.	Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
			о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	15	6	6	2	-	-	12	12	10	5	15
2	15	6	6	2	-	-	12	12	10	5	15
3	15	4	4	2	-	-	8	14	10	5	15
4	15	4	4	2	-	-	8	14	10	5	15
Усього за змістові модулі	60	20	20	8	-	-	40	52	40	20	60
Підсумковий семестровий контроль - залік	30				-	-	30	30	20	20	40
Загалом		90							100		

5. Темі лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Тема 1. Вербальне спілкування як один із засобів особистісного становлення людини в суспільстві. Мовлення як інструмент професійного спілкування. Відомі школи голосоведіння.	2	1
1	Тема 2. Дисципліна «Професійна постановка дихання та голосу». Педагогічні методи, що сприяють формуванню професійних мовно-голосових якостей. Якісні характеристики голосу, що формуються в результаті роботи над голосом, придатним для професійного використання у будь-якій сфері людської діяльності.	4	1
2	Тема 3. Типи дихання. Раціональне розмовне дихання як спосіб сприяння фізичному розвитку голосового апарату, зняття втоми голосових зв'язок, надання голосу природного тембрального забарвлення. Відмінність мовного (фонаційного) дихання від фізіологічного. Використання змішано-діафрагмального типу	4	1

	дихання у проголошенні звуків і слів. Розвиток м'язів мовно голосового та дихального апарату.		
2	Тема 4. Анатомія та фізіологія розмовного апарату. Відділи та системи розмовного апарату. Органи розмовного апарату. Артикуляція. Недоліки вимови природного та штучного походження. Чітка дикція як умова професійного мовлення. Артикуляційна гімнастика, її роль у формуванні дикційних навичок.	2	1
3	Тема 5. Голосові регістри. Елементи резонуючої системи. Розвиток відчуття резонаторів. Формування вмінь та навичок використанням резонаторів у процесі роботи над розвитком професійних голосових якостей.	2	1
3	Тема 6. Дворядова система формування голосних звуків в українській орфоєпії. Особливості проголошення деяких груп приголосних звуків. Формування дикційної чіткості та артикуляційної виразності проголошення звуків з використанням скоромовок. Гекзаметр. Використання гекзаметру у розвитку голосового діапазону.	2	1
4	Тема 7. Мовний (тембровий) слух. Розвиток акустичних якостей мовного слуху. Професійні якості мовного слуху. Значення мовного слуху для формування навичок діалогічного спілкування. Закони логіки мовлення. Голосовий тренінг.	2	1
4	Тема 8. Гігієна голосу. Профілактика захворювань органів мовно-голосової системи. Гігієна мовно-голосового апарату. Гігієнічний та вібраційний масаж як засіб розвитку професійних голосових якостей.	2	1
Разом		20	8

6. Теми практичних занять

Не передбачені навчальним планом

7. Види і зміст поточних контрольних заходів.

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1.	Теоретичне завдання. Тестування	Питання для підготовки: Вербальне спілкування як один із засобів особистісного становлення людини в суспільстві. Мовлення як інструмент професійного спілкування. Відомі школи голосоведіння.	Тестування передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.	10
	Практичне завдання. Викладіть свої міркування у вигляді есе, розкривши наступні пункти: Дисципліна «Професійна постановка дихання та голосу». Педагогічні методи, що сприяють формуванню професійних мовно-голосових якостей. Якісні характеристики голосу, що формуються в результаті роботи над голосом, придатним для професійного використання у будь-якій сфері людської діяльності.	Вимоги до виконання та оформлення: авторський текст обсягом до 2 тис. знаків з пробілами. Текст виконаного завдання надсилається на відповідну сторінку у системі Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=9297#section-0	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (2 б.); - повний обсяг виконання (2 б.); - творчий підхід у виконанні (1 б.).	5
Усього за ЗМ 1	2			15
2.	Теоретичне завдання - Тестування	Питання для підготовки: Типи дихання. Раціональне мовне дихання як спосіб сприяння фізичному розвитку голосового апарату, зняття втоми голосових зв'язок, надання голосу природного тембрального забарвлення. Відмінність мовного (фонаційного) дихання від фізіологічного. Використання змішано-діафрагмального типу дихання у проголошенні	Тестування передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.	10

		звуків і слів. Розвиток м'язів мовно голосового та дихального апарату.		
2.	Практичне завдання – викладіть свої міркування у вигляді есе, розкривши наступні пункти: Анатомія та фізіологія розмовного апарату. Відділи та системи розмовного апарату. Органи розмовного апарату. Артикуляція. Недоліки вимови природного та штучного походження. Чітка дикція як умова професійного мовлення. Артикуляційна гімнастика, її роль у формуванні дикційних навичок.	Вимоги до виконання та оформлення: авторський текст обсягом до 2 тис. знаків з пробілами. Текст виконаного завдання надсилається на відповідну сторінку у системі Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=9297#section-0	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (2 б.); - повний обсяг виконання (2 б.); - творчий підхід у виконанні (1 б.).	5
Усього за ЗМ 2	2			15
3	Теоретичне завдання - Тестування	Питання для підготовки: Голосові реєстри. Елементи резонуючої системи. Розвиток відчуття резонаторів. Формування вмій та навичок використанням резонаторів у процесі роботи над розвитком професійних голосових якостей.	Тестування передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.	10
3	Практичне завдання – викладіть свої міркування у вигляді есе, розкривши наступні пункти: Дворядкова система формування голосних звуків в українській орфоєпії. Особливості проголошення деяких груп приголосних звуків. Формування дикційної чіткості та артикуляційної виразності проголошення звуків з використанням скоромовок. Гекзаметр. Використання гекзаметру у розвитку голосового діапазону.	Вимоги до виконання та оформлення: авторський текст обсягом до 2 тис. знаків з пробілами. Текст виконаного завдання надсилається на відповідну сторінку у системі Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=9297#section-0	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (2 б.); - повний обсяг виконання (2 б.); - творчий підхід у виконанні (1 б.).	5

Усього за ЗМ 3	2			15
4	Теоретичне завдання - Тестування	Питання для підготовки: Мовний (тембровий) слух. Розвиток акустичних якостей мовного слуху. Професійні якості мовного слуху. Значення мовного слуху для формування навичок діалогічного спілкування. Закони логіки мовлення. Голосовий тренінг.	Тестування передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.	10
4	Практичне завдання – викладіть свої міркування у вигляді есе, розкривши наступні пункти:	Вимоги до виконання та оформлення: авторський текст обсягом до 2 тис. знаків з пробілами. Текст виконаного завдання надсилається на відповідну сторінку у системі Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=9297#section-0	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (2 б.); - повний обсяг виконання (2 б.); - творчий підхід у виконанні (1 б.).	5
Усього за ЗМ 4	2			15
Усього за змістові модулі контр. заходів	4			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Ф о р м а	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Залік	Теоретичне завдання	<p>Питання для підготовки.</p> <p>Анатомія та фізіологія розмовного апарату. Основні відомості про відділи розмовного апарату: центральний і периферійний. Системи периферійного відділу: дихальна, голосова, артикуляційна. Органи розмовного апарату та їх роль у голосоведінні. Голосові властивості та професійні якості. Специфіка розмовного та вокального голосу. Розмовні регістри, резонатори. Визначення робочої середини голосу. Гігієна мовно-голосового апарату. Професійні хвороби та їх профілактика. Робота над формуванням дикційної чіткості проголошення звуків. Скоромовки. Тренування чіткості проголошення тексту у різних темпах мовлення. Розмовний голос: позитивні якості, природні недоліки і вади. Гігієнічний, вібраційний масаж як засіб розвитку професійних голосових якостей. Укріплення м'язів «розмовного поясу», м'язів мовно-голосового апарату. Розмовний слух, його роль у формуванні навичок діалогічного спілкування. Розвиток голосового діапазону. Робота над текстом гекзаметрів з підвищенням і зниженням тону по всьому діапазону голосу. Знання правил орфоєпії як визначального показника професійної культури та рівня фахової підготовки. Паузи, їх призначення та різновиди. Логічні наголоси, їх смислові та емоційні функції. Мелодика знаків пунктуації.</p>	Тестування передбачає надання відповідей на 20 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал	20

	<p>Практичне завдання</p>	<p>Практичне завдання: Підготуйте загальні письмові рекомендації щодо самостійної роботи над формуванням і вдосконаленням вашого розмовного апарату, голосових якостей, системи дихання; яких позитивних результатів вами було досягнуто в процесі опанування тренінгових вправ, якщо не було, то чому. Текст виконаного завдання надсилається на відповідну сторінку у системі Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=9297#section-0</p>	<p>Максимальна кількість балів за виконане завдання – 20 б., нараховується за такими критеріями:</p> <ul style="list-style-type: none"> - своєчасність виконання завдання (5 б.); - повна відповідь (5 б.); - самоаналіз (5 б.); - творчий підхід (5 б.). 	<p>20</p>
<p>Усьо го за підсу мков ий семес тров ий конт роль</p>				<p>40</p>

8. Рекомендована література

Основна:

1. Башманівська Л. А., Башманівський В. І. Дикція й емісія голосу. Виразність професійного мовлення журналіста: навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів і дистанційного навчання. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 108 с.
2. Грицан Н. В. Техніка сценічного мовлення : навч.-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Івано-Франківськ, 2020. 286 с.,
3. Десятник Г. О., Лимар Л. Д. Основи акторської майстерності в екранній творчості: тексти лекцій [науковий редактор доктор наук із соціальних комунікацій Гоян В.В.]. Київ: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2020. 108 с.
4. Донченко Н. П., Винар О. Б. Складові системи сценічного мовлення як основа художньо-творчої діяльності майстра театрального мистецтва. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. Київ: ІДЕЯ ПРИНТ, 2020. № 2. С. 291-295.
5. Колоквіум із дисципліни «Постановка голосу»: завдання для самостійної роботи студентів ОС бакалавр / упоряд. А. А. Зарицька, В. А. Чайка. Луцьк: Надстир'я, 2020. 16 с.
6. Кузьмічова В. А. Постановка голосу : навчальний посібник для бакалаврів ден. та заоч. форми навчання вищ. пед. навч. закл. / В. А. Кузьмічова, О. І. Лавренов; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків: ХНПУ, 2018. 68 с.

Додаткова:

1. Брюховецька Л., Котенок В. Талант і гра. Українські актори театру і кіно. Київ : «Саміт-книга», 2020. 400 с.
2. Курова А.В. Психологія спілкування : навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА») / А. В. Курова. Одеса : Фенікс, 2020. 79 с.
3. Лешек Колянкевич. Дзяди. Театр свята померлих = Dziady: Teatr swieta zmarlych. Київ: «Дух і Літера», 2018. 456 с.
4. Василь Неволов. Творчі мандри. Презавантаження: Життєві нотатки подорожнього. Київ: «Знання України», 2018. 167 с.
5. Плотницька І. Ораторське мистецтво. Київ : Центр навчальної літератури, 2022. 110 с.
6. Серeda Н. В., Квасник О. В. Основи ораторської майстерності : навчальний посібник Харків: НТУ «ХП», 2019. 304 с.
7. Старосколькоцев К. П. Постановка голосу в запитаннях і відповідях. Рівне: Овід, 2018. 280 с.

Інформаційні ресурси:

1. Башманівська Л. А. Формування виразності читання та мовлення в процесі професійної підготовки майбутнього філолога. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи». м. Запоріжжя, 2018. URL: http://www.zoippo.zp.ua/pages/el_gurnal/el_gurnal.html/
2. Коленко А. В. Формування навичок професійного сценічного голосу на основі методичних прийомів та комплексної системи вправ у класі сценічної мови// world science. № 5. 2018. С.38 - 42. URL: <http://ws-conference.com/>
3. Стадніченко Н. В. Театральне мистецтво як засіб формування суспільних відносин: генеза проблеми методологія, теорія і практика. Збірник наукових праць. Випуск 3

(84). За матеріалами ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Культурна особистість у світлі виховання, освіти і духовної безпеки» Частина ІІ. Сєверодонецьк 2018. С. 124–139. (періодичне видання включене до Міжнародної наукометричної бази даних IndexCopernicusInternational) URL: <http://www.domtp.turion.info/>

4. Курс лекцій з історії українського театру «Український театр: від кози до постдрами». URL: <https://artarsenal.in.ua/laboratory/proekt/kursu-lektsij-z-istoriyi-ukrayinskogo-teatru-ukrayinskyj-teatr-vid-kozy-do-postdramy/>
5. <https://artarsenal.in.ua/laboratory/proekt/kursu-lektsij-z-istoriyi-ukrayinskogo-teatru-ukrayinskyj-teatr-vid-kozy-do-postdramy/>